

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 7. února 2022

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

BĚHEM PANDEMIE LIDÉ ZAČALI VÍCE OCEŇOVAT JÍDLA Z MÍSTNÍCH ZDROJŮ

Jak se změnil vztah Čechů k jídlu během pandemie? Více se bojí nedostatku, častěji promýšlejí nákupy a z jídelníčku vyškrtávají ryby, alkohol a sladkosti. Na druhou stranu si ale více váží místních potravin, jejich pěstování a také okolního prostředí. Ukazují to výsledky průzkumu trojice badatelů, který uskutečnili v rámci programu Strategie AV21 Potraviny pro budoucnost.

Vědci navázali na mezinárodní výzkum z roku 2020 a od října 2021 sledovali, jestli a jak se postoje Čechů k jídlu s další vlnou covidu-19 mění.

„Ve veřejném prostoru často zaznívalo, jak se ohromně zvýšily nákupy jídla online a další silné výroky. Nás proto zajímalo, jak to je doopravdy – v kontextu celé republiky,“ říká jedna z badatelek Zdeňka Smutná z Univerzity v Ústí nad Labem.

Nákupy v supermarketech i u místních

Lidé stále nejčastěji nakupují ve velkých obchodech (88 %), nicméně zhruba pětina dospělé populace méně často než v době před pandemií. Malé obchody, např. zelinářství, pekařství apod., si zachovávají stabilní pozici, jako další zdroj nákupu ovoce, zeleniny, čerstvých a trvanlivých potravin je uvedlo průměrně 39 % respondentů. V roce 2020 to byla asi třetina.

Oproti roku 2020 se mírně zvýšil podíl nákupu na farmářských trzích (na rozdíl od předchozího roku již nebyly zavřené) a odběru přímo u pěstitelů či výrobců. Výzkumníci se pak více zaměřili na skupinu 106 lidí (21 % respondentů), která v dotazníku uvedla zkušenost s místním jídlem.

V rámci této skupiny lidé stabilně nejčastěji nakupovali ze dvora přímo na farmě, jak uvedlo téměř 71 % těch, kteří mají zkušenost s místním jídlem. Asi třetina odebírala různým způsobem farmářské bedýnky. Inzeráty na sociálních sítích využívalo 17 % respondentů a 10 % dotázaných se zúčastnilo samosběru úrody přímo na polích, což je v poslední době medializovaná aktivita. Nejčastěji byly zmíněny jahody, jablka, meruňky a třešně, ze zeleniny brambory, cibule, mrkev, papriky a rajčata.

„Většina respondentů byla schopna i vyjmenovat konkrétní jména výrobců či názvy farem, od kterých nakupují, což bychom mohli shrnout tak, že spotřebitelé znají svého výrobce,“ říká autorka výzkumu Barbora Duží z Ústavu geoniky AV ČR.

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Obavy z nedostatku a větší zájem o potravinové banky

Pandemie pro část lidí přinesla finanční nejistotu či výpadek příjmů. V roce 2020 se výzkumníci ptali, jestli mají lidé obavu z nedostatku potravin, které odpovídají jejich stravovacím potřebám (včetně specifických diet) – tehdy souhlasilo 23 % respondentů. V roce 2021 toto číslo vzrostlo na 36 procent. Přímou zkušenost s nedostatkem potravin kvůli špatné finanční situaci uvedlo 18 % respondentů.

„Zatímco první vlna pandemie na jaře 2020 byla spíš šokem z neznáma, další vlny a s nimi spojená opatření se dotkly nemalé části zaměstnanců či podnikatelů. Když k tomu přimícháme vysokou inflaci a relativně nízké mzdy či sociální podpory, dostáváme nebezpečný koktejl,“ dodává Jan Vávra ze Sociologického ústavu AV ČR.

Podle výzkumníků také významně narostlo získávání potravin z potravinových bank. V roce 2020 tuto možnost uvedli pouze dva respondenti z celkových 530, zatímco v roce 2021 už to bylo pět procent všech dotázaných, i když ji většinou uvedli jako doplňkový zdroj. S ohledem na celkový počet 515 respondentů v loňském roce je nutné brát přesná procenta s určitou rezervou, nicméně velký nárůst klientů zmiňují i sami organizátoři potravinových bank.

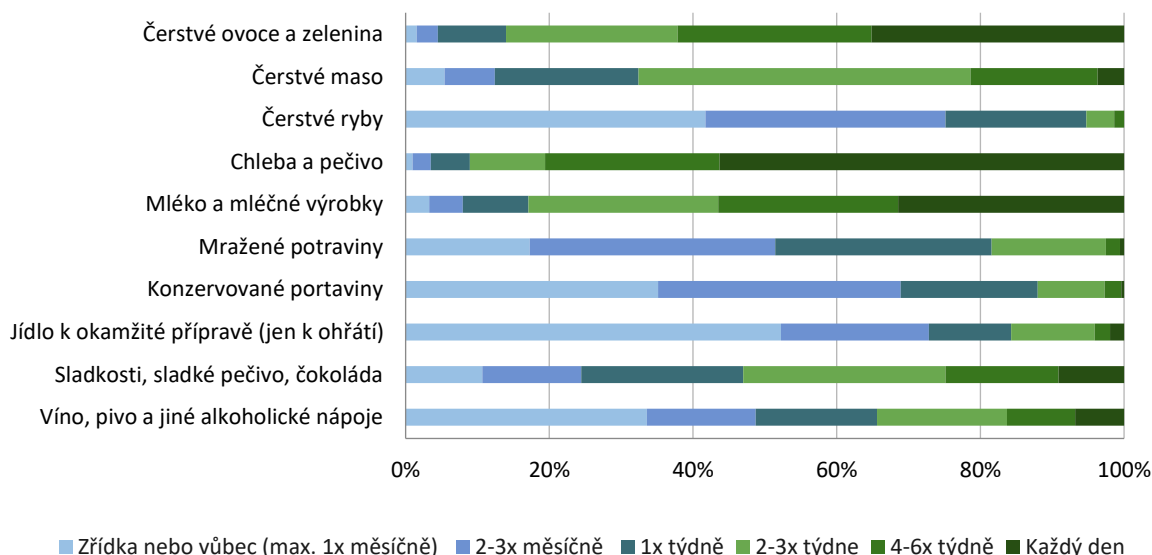
Omezujeme se, ale ne tak úplně zdravě

Omezení nákupu vybraných položek z finančních důvodů (ve srovnání s dobou před pandemií) se projevuje nejvíce u čerstvých ryb (17 % respondentů), alkoholu (16 %) a sladkostí (13 %).

„Méně příznivá je nejen nižší spotřeba ryb, ale také čerstvé zeleniny a ovoce. Navíc lidé, navzdory zdravotním doporučením, nekonzumují ovoce a zeleninu denně, což uvedlo pouze 35 % respondentů.“

„Zatímco omezení alkoholu a sladkostí by se dalo považovat za vítaný jev z hlediska zdravého životního stylu, méně příznivá je nejen nižší spotřeba ryb, ale také čerstvé zeleniny a ovoce. Menší spotřebu zmínilo deset procent respondentů. Navíc lidé, navzdory zdravotním doporučením, nekonzumují ovoce a zeleninu denně, což uvedlo pouze 35 % respondentů,“ podotýká Zdeňka Smutná.

O stravovacích návycích kromě toho vypovídá, že Češi denně nejvíce konzumují chléb a pečivo. Překvapením pak může být, že čerstvé maso si denně dopřejí jen 4 procenta respondentů (a dalších 18 % ho konzumuje 4–6 x týdně).

Graf: Jak často Vy osobně konzumujete následující kategorie potravin?

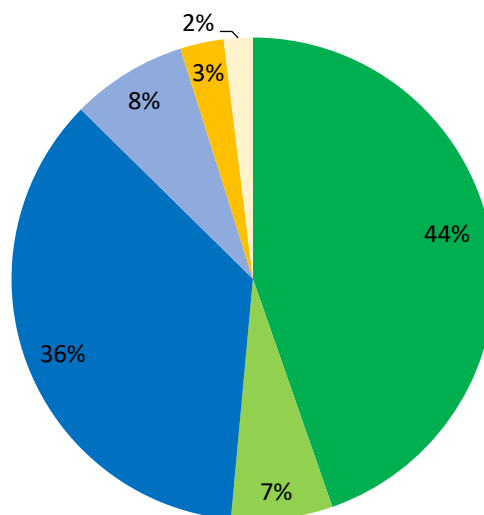
Méně plýtvání a větší zájem o okolí

Oproti době před pandemií lidé uvádějí, že méně vyhazují potraviny, více plánují nákupy, méně pijí alkohol a více chodí na procházky (25 % respondentů uvedlo, že v porovnání s dobou před pandemií častěji chodí na procházky do okolní přírody).

„Mohli bychom také souhrnně říci, že si lidé začali více vážit věci „zblízka“ – z průzkumu vyplynulo, že lidé více chodí na procházky do okolí, mají vyšší zájem o zahrádkaření a samozásobitelství a také o odběr místních potravin,“ zmiňuje Barbora Duží další zajímavý trend.

Zahrádkaření a samozásobitelství už badatelé mapovali v roce 2020. Domácímu pěstování potravin se tehdy věnovalo 44 % domácností a dalších 14 % o této možnosti uvažovalo. V aktuálním výzkumu se za aktivní samozásobitele označilo 52 % respondentů a dalších 11 % o tom opět do budoucna uvažuje.

- Produkuji vlastní potraviny, ale nedávné dění během Covid-19 na to nebude mít žádný vliv
- Produkuji vlastní potraviny a chci ještě více, kvůli nedávné zkušenosti s potravinami během Covid-19
- Neprodukuji nic, ani o tom neuvažuji
- Neprodukuji nic, ale uvažuji o tom, bez ohledu na Covid-19
- Neprodukuji nic, ale uvažuji o tom do budoucna kvůli zkušenosti s děním během Covid-19
- Něco jiného

Graf: Když se zaměříme na vlastní produkci potravin (pěstování na zahrádce, chov zvířat), vyberte, která odpověď nejvíce odpovídá Vaší domácnosti.

Sběr dat provedla agentura Median na reprezentativním souboru 515 respondentů z dospělé populace celého Česka, z čehož 449 respondentů bylo dotázáno online a 66 telefonicky. Výzkum vedla trojice badatelů napříč obory a podpořil jej výzkumný program Strategie AV21 [Potraviny pro budoucnost](#).

Více informací:

Mgr. Barbora Duží, Ph.D.

Ústav geoniky Akademie věd ČR, Oddělení environmentální geografie
e-mail: barbora.duzi@ugn.cas.cz
tel.: 774 248 936

Mgr. Zdeňka Smutná

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Katedra geografie
e-mail: zdenka.smutna@ujep.cz
tel.: 737 578 405

PhDr. Jan Vávra, Ph.D.

Sociologický ústav Akademie věd ČR, Oddělení lokálních a regionálních studií
e-mail: jan.vavra@soc.cas.cz
tel.: 605 404 303

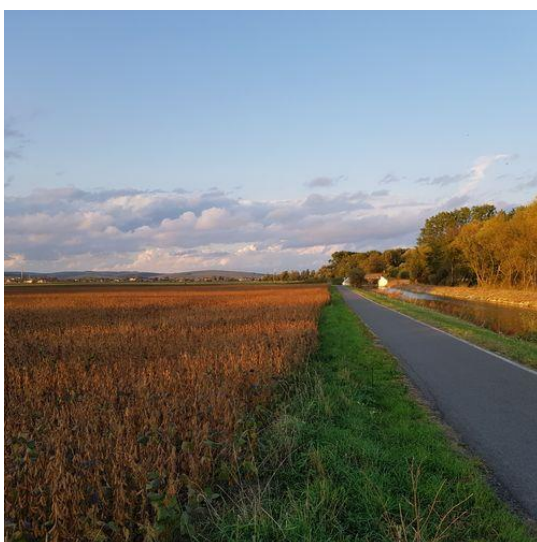
Fotogalerie:

*Příměstská krajina
FOTO: Barbora Duží*

Zahrádka u bytového domu

*Krajiny v okolí obcí – např. pro procházky
FOTO: Barbora Duží*

